

Τα αρμείζουν, τα κουρεύουν / και στο μαντρί τους τα βολεύουν / νυχθημερόν να μη σαλεύουν.

μα πάνω απ' όλα τα ζώα / της πόλης μας οι αρέντες αγαπάνε όλα τα ζώα

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΓΟΥΡΟΥΝΙΑ

Να ξεκινήσουμε με κάποιες απαραίτητες συστάσεις. Μερικοί από εμάς δεν μεγαλώσαμε στην Αθήνα, παρότι ζούμε και δουλεύουμε πολλά χρόνια εδώ. Κάποιες μεγαλώσαμε σε επαρχιακές πόλεις, κάποιιοι ακόμα και σε χωριά, με αποτέλεσμα να έχουμε ακόμα ζωντανή στη μνήμη μας την εμπειρία της συνύπαρξης με διάφορα ζώα. Κάποιες άλλες μπορεί ακόμα και να δουλέψαμε μαζί με ζώα (και δεν εννοούμε μόνο τα αφεντικά μας). Η οικονομία της ελληνικής υπαίθρου, παρότι έχει μετεξελιχθεί σε ακραίο βαθμό μέσα στις τελευταίες δεκαετίες, διατηρεί ακόμα στις μέρες μας ένα ψήγμα από τον αγροκτηνοτροφικό χαρακτήρα της.

Μερικές εκφάνσεις αυτού του χαρακτήρα είναι πανταχού παρούσες στην καθημερινότητά μας. Πίσω από την συσκευασία της χοιρινής σπαλομπριζόλας για παράδειγμα, που βλέπουμε να αστράφτει στα ράφια των σούπερ μάρκετ, κρύβεται επιμελώς μια ολόκληρη παραγωγική διαδικασία. Αυτή περιλαμβάνει τη μονάδα εκτροφής των ζώων, τη βιομηχανία ζωοτροφών, το σφαγείο, τη βιομηχανία κοπής και τυποποίησης κρέατος, την ψύξη κ.ο.κ. Δίπλα σε αυτή την «κρυμμένη» παραγωγική διαδικασία λανθάνει πάντα η ανθρώπινη εργασία που την κινητοποιεί: οι βοσκοί, οι εργάτριες της βιομηχανίας κρέατος, οι εκδορείς, οι μεταφορείς, οι αποθηκάριοι κ.ο.κ. Και όλα αυτά δεν πρέπει να τα φανταζόμαστε δίχως εκείνες τις μηχανές που προσδίδουν στην διαδικασία αυτή τον χαρακτήρα της ως καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής: τα τρακτέρ, τις αυτόματες ποτίστρες/ταϊστρες, τα μηχανήματα άρμεξης, τα μηχανήματα σφαγής, τα ψυγεία, τα φορτηγά κ.ο.κ.

Η εικόνα που έχουμε σχηματίσει -ως μητροπολιτάνοι προλετάριοι- για τη χοιρινή σπαλομπριζόλα μεσολαβείται εξ ολοκλήρου από την κοινωνική σχέση της εμπορευματικής συναλλαγής που έχουμε μαζί της. Ωστε αυτή η εικόνα δεν είναι ποτέ ακριβής: υπαγορεύεται από την *αλλοτριωμένη* σχέση που έχουμε με τον υλικό κόσμο, η οποία με την σειρά της προκύπτει ως αποτέλεσμα του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Είναι αυτό που ο Μαρξ ονομάζει *φетиχισμό του εμπορεύματος*: το προϊόν της παραγωγικής διαδικασίας αποκόπτεται από αυτή, μετασχηματίζεται σε εμπόρευμα, κυκλοφορεί στην αγορά, η αξία χρήσης του μετασχηματίζεται σε ανταλλακτική αξία και φτάνει στα ράφια των εμπορών ως κάτι μαγικό. Δουλειά της αντικαπιταλιστικής κριτικής είναι αυτό-το-μαγικό να το *απομαγεύσει*, δηλαδή να το τοποθετήσει μέσα σε εκείνες τις υλικές συνθήκες που κατέστησαν δυνατή την εμφάνισή του στα ράφια των εμπορών. Ας επιστρέψουμε τώρα στο αλλόκοτο παράδειγμά μας.

Η χοιρινή σπαλομπριζόλα, ανεξάρτητα από τα διατροφικά γούστα της καθεμιάς, είναι μια βασική πηγή πρωτεΐνης. Οι πρωτεΐνες γενικά, όπως έχουμε μάθει από τους επιστήμονες, συνιστούν απαραίτητα

εμείς και τα ζώα

Οι χοιρινές σπαλομπριζόλες, το γαϊδουράκι της Ζίτσας και οι ιδεολογικές αιχμές της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης

συστατικά για το ανθρώπινο σώμα. Εμείς όμως, που έχουμε την λύξα να αναλύουμε τον κόσμο μέσα από το πρίσμα της εργατικής κριτικής, επιμένουμε να μην βλέπουμε «ανθρώπινα σώματα» γενικά και αόριστα, αλλά φορείς εργατικής δύναμης: δηλαδή σώματα εργατών και εργατριών. Τα σώματα αυτά, προκειμένου να πάνε την επόμενη μέρα στην εργασία τους και να

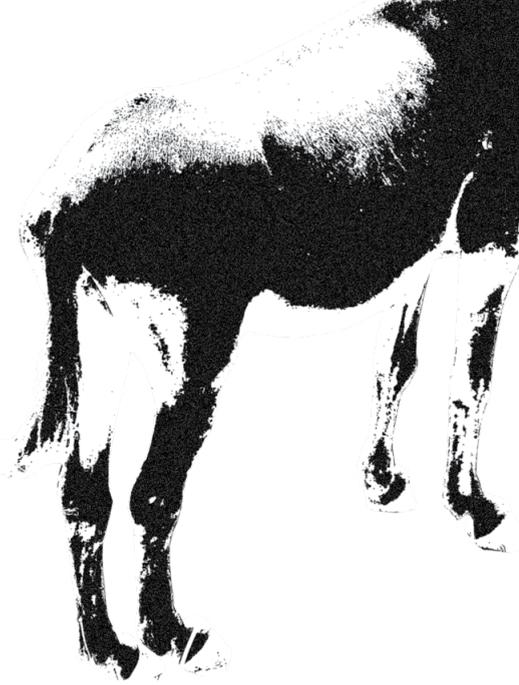
δουλέψουν, πρέπει να έχουν εξασφαλίσει μια ορισμένη ποσότητα ενέργειας- και άρα μια ορισμένη ποσότητα πρωτεϊνών. Ένα μέσο για την εξασφάλιση των πρωτεϊνών αυτών είναι και η χοιρινή σπαλομπριζόλα που λέμε. Εύλογα θα αναρωτηθείτε κάπου εδώ: μα καλά, τί κόλλημα έκουνε φάει οι αυτόνομοι με τις σπαλομπριζόλες;

Την Άνοιξη του 2019, που λέτε, λίγο προτού εμφανιστεί ο φονικός ιός, η βιομηχανία εκτροφής χοιρινού κρέατος στην Κίνα μπήκε σε μεγάλους μπελάδες. Ένας άλλος φονικός ιός, η αφρικανική πανώλη των χοίρων, είχε διεισδύσει στις κινέζικες μονάδες εκτροφής ζώων με αποτέλεσμα σε λίγους μήνες να εξαφανίσει κάτι περισσότερο από το 60% των εκτρεφόμενων γουρουινών¹. Όπως καταλαβαίνετε, η επιδημία αυτή είχε καταστροφικές συνέπειες για τους Κινέζους καπιταλιστές της τροφής, οι οποίοι παρεμπιπτόντως δεν είναι τίποτα δευτεράντζες: παράγουν το ήμισυ της παγκόσμιας παραγωγής χοιρινού κρέατος, περίπου 55 εκ. τόνους ετησίως².

Οι φήμες που είχαν κυκλοφορήσει τότε περιελάμβαναν μεταξύ άλλων το σενάριο ότι η επιδημία της αφρικανικής πανώλης των χοίρων στην Κίνα ήταν το αποτέλεσμα βιομηχανικού σμποτάζ που προξένησαν στα κινέζικα εκτροφεία αντίπαλοι εθνικοί καπιταλιστές. Βέβαια τότε δεν είχε εμφανιστεί η covid-19, ώστε όσοι το υποστήριξαν δεν λοιδωρήθηκαν ως *αρνητές της αφρικανικής πανώλης των χοίρων!* Σε κάθε περίπτωση, οι Κινέζοι βιομήχανοι αναγκάστηκαν να θανατώσουν παραπάνω από το ήμισυ των γουρουινών τους και να ξεκινήσουν την εισαγωγή χοιρινού κρέατος από την Ευρώπη για να καλύψουν τις ανάγκες της εγχώριας αγοράς τους. Κυρίως ξεκίνησαν να εισάγουν χοιρινό κρέας από τον κολοσσό της δανέζικης βιομηχανίας Danish Crown, τον μεγαλύτερο παραγωγό χοιρινού κρέατος στον κόσμο³. Ως αποτέλεσμα, το κινέζικο ισοζύγιο εμπορικών συναλλαγών κρέατος εξισορροπήθηκε προς όφελος των ευρωπαίων εξαγωγέων, καθότι οι Κινέζοι εκτός από τους μεγαλύτερους παραγωγείς χοιρινού κρέατος στον κόσμο είναι και οι μεγαλύτεροι καταναλωτές: είναι γνωστό ότι το θρησκευτικό δόγμα του Κομφουκιανισμού απαγορεύει την κατανάλωση μοσχαρίσιου κρέατος, δηλαδή του ιερού ζώου της αγελάδας.

Η όλη ιστορία είχε ένα βασικό αντίκτυπο και σε εμάς εδώ στην Αθήνα, που ζούμε χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά από το Πεκίνο. Η τιμή του χοιρινού κρέατος εκτινάχτηκε ως αποτέλεσμα της έλλειψης προσφοράς του συγκεκριμένου εμπορεύματος παγκόσμια. Το πιο γνωστό παράδειγμα είναι το σουβλάκι, η διατροφική βάση των σύγχρονων μητροπολιτών προλετάριων, η τιμή του οποίου έκτοτε γνωρίζει μια διαρκώς ανοδική πορεία. Έναν χρόνο πριν τον φονικό ιό, λοιπόν, και προτού η φράση «επισιτιστική κρίση» γίνει καραμέλα στο στόμα των δημαγωγών, η παγκόσμια αγορά της τροφής υφίστατο βίαιες αλλαγές. Τίποτα, όμως, δεν προμήνυε τις εξελίξεις

της πόλης μας

που συναντάμε εμβρόντητοι σήμερα μπροστά μας. Ας επανέλθουμε τώρα στο ζήτημα των πρωτεϊνών.

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝΤΟΜΑ

Τα αφεντικά δεν μας βλέπουν ως σώματα αλλά ως φορείς εργατικής δύναμης. Κατά παρόμοιο τρόπο, την περίοδο της «πανδημίας» δεν μας έβλεπαν ως σώματα αλλά ως πληθυσμό σε πόλεμο με τον αόρατο εχθρό. Αυτός ο πληθυσμός που είμαστε πρέπει κάπως να τραφεί, μεταξύ άλλων να προσλάβει μια απαραίτητη ποσότητα πρωτεϊνών για να μπορεί να δουλέψει στα κάτεργα που μας έχουν φτιάξει. Έλα όμως που μετά το ξέσπασμα της «επισιτιστικής κρίσης» οι τιμές του κρέατος άρχισαν να φαντάζουν απλησίαστες για το μισθό μας. Ένα φάντασμα άρχισε να πλανιέται πάνω από τα κεφάλια των πολιτικών τεχνολόγων της ανθρώπινης κοινωνίας: πολύ σύντομα έπρεπε να βρεθεί ένας αντικαταστάτης του κρέατος, μια άλλη πρωτεϊνούχα τροφή. Παρόλο που το κρέας ακριβαίνει, ωστόσο η εργατική δύναμη δυστυχώς χρειάζεται ακόμα πρωτεΐνες. Ταυτόχρονα, επειδή η διατροφή αποτελεί βασικό στοιχείο του τρόπου που έχουμε μάθει να ζούμε, έπρεπε παράλληλα να φτιαχτεί μια νέα σχέση του πληθυσμού με την τροφή. Κατά συνέπεια και μια νέα αντίληψη του πληθυσμού για τα ζώα. «Τίποτα δεν θα μείνει ίδιο με πριν» διαμνηνύσαν σε κάθε τόνο μετά το Μάρτη του 2020. Τα αφεντικά κράτησαν την υπόσχεσή τους: το σχέδιο άρχισε να ξεδιπλώνεται έκτοτε προς πάσα κατεύθυνση.

Τον Φεβρουάριο του 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκαινίασε ένα θεσμικό πλαίσιο για την απελευθέρωση του εμπορίου βρώσιμων εντόμων πανευρωπαϊκά. Αν δεν το ξέρατε, τα έντομα αποτελούν κι αυτά μια βασική πηγή πρωτεϊνών. Έτσι λοιπόν, τα τριζόνια (house crickets), οι κίτρινοι αλευροσκώληκες (yellow mealworm) και οι αποδημητικές ακρίδες (migratory locusts) μπορούν πλέον να κυκλοφορούν ελεύθερα στα κράτη-μέλη της ΕΕ, όχι μόνο στο χώμα τους αλλά και στα ράφια των σούπερ μάρκετ ως τρόφιμα. Ήδη τα

Από την καμπάνια της ΕΕ για την κοινωνικά υπεύθυνη εντομοφαγία.

έχουμε δει με τη μορφή σκόνης στα καταστήματα super foods. Εικάζουμε ότι σύντομα θα τα βρούμε και τηγανητά, παναρισμένα με βιολογικό αλεύρι ζέας, που θα τους χαρίζει μια απολαυστική τραγανή κρούστα!⁴

Τα αφεντικά δεν μας βλέπουν απλά ως ανθρώπινα σώματα· μας βλέπουν ως φορείς εργατικής δύναμης. Επιπλέον, μας βλέπουν ως υποκείμενα με συνήθειες, ιστορικά και πολιτισμικά προσδιορισμένες, οι οποίες πρέπει να αλλάξουν προκειμένου να συμμετάσχουμε παραγωγικά στο νέο παράδειγμα καθημερινής ζωής που κομίζει η καπιταλιστική αναδιάρθρωση. Ειδικά στο ζήτημα της διατροφής, η σχέση που έχουμε χτίσει με το κρέας –και κατ'επέκταση με τα ζώα– πρέπει να αλλάξει κι αυτή. Μια νέα ηθική για την κρεοφαγία (και εν γένει για τα ζώα) φαίνεται ότι δουλεύεται εδώ και πολλά χρόνια προκειμένου σταδιακά να επιβληθεί πάνω στις συνήθειες και την καθημερινή συμπεριφορά μας. Η «πανδημία» λειτούργησε και εδώ ως επιταχυντής αυτής της διαδικασίας. Είπαμε πως «τίποτα δεν θα μείνει ίδιο με πριν».

Η καπιταλιστική επιχείρηση βίαιης αλλαγής των συνθηκών μας, η οποία βλέπουμε να ξεδιπλώνεται μπροστά μας με emphaticό τρόπο από το Μάρτη του 2020, δεν είναι μονόδρομη αλλά αμφίδρομη. Όπως το δόγμα του

υγιεινισμού της covid-19 δεν επιβλήθηκε άπαξ και διά παντός άνωθεν με τη βία και τις κρατικές απειλές, αλλά καρποφόρησε μέσα σε ένα έδαφος που καλλιεργούνταν κοινωνικά για παραπάνω από τρεις δεκαετίες, έτσι και η καπιταλιστική αναδιάρθρωση των διατροφικών συνθηκών έχει ήδη βρει τους κοινωνικούς συμμάχους της· ή τους χρήσιμους πλίθιους που επιζητά, ανάλογα από ποια μεριά βλέπει κανείς την ταξική πάλη. Καμία καπιταλιστική αναδιάρθρωση δεν μπορεί να προχωρήσει αν δεν πατήσει πάνω σε σύγχρονες μορφές προοδευτικής κοινωνικής ιδεολογίας.

Η κινηματική εμπειρία μάς κομίζει μια εξαιρετικά χρήσιμη πείρα πάνω σε αυτό. Η εξαφάνιση των αδέσποτων ζώων από τις πόλεις μας, παρότι συνιστούσε ένα παλιό κρατικό σχέδιο της πολεοδομίας του ελέγχου, δεν κατάφερε να επιτευχθεί καθολικά μέχρι να αναλάβουν ενεργητικό ρόλο οι φιλόζωικες οργανώσεις. Οι φιλόζωοι ήταν τελικά αυτοί που εξαφάνισαν τα αδέσποτα ζώα από τις γειτονιές μας, καθ' υπόδειξη των κρατικών σχεδίων για εξευγενισμό και ασφάλεια, στο όνομα της «προστασίας» τους. Το είδαμε με τα ίδια μας τα μάτια μετά την Ολυμπιάδα του 2004 στην Αθήνα.

Αυτό το μοντέλο της κοινωνικής συμμετοχής ακτιβιστών στα κρατικά σχέδια έχει αποδειχθεί ότι δουλεύει και σε άλλες περιπτώσεις. Πάρτε ως παράδειγμα την συστηματική δυσφήμιση του κόκκινου κρέατος, όπως αυτή διατυμπανίζεται από τους θιασώτες του mainstream βιγκανισμού⁵. Εκτός του γεγονότος ότι συχνά τέτοιου είδους καμπάνιες πριμοδοτούνται από τα λόμπυ καπιταλιστών με αντικρουόμενα στην βιομηχανία κρέατος συμφέροντα, πλέον ισχυρές φαίνεται ότι είναι και οι παρεμβάσεις του λόμπυ των βιοτεχνολόγων της τροφής! Στα μάτια μας, βέβαια, δεν εμφανίζεται με αυτή τη μορφή, παρά φοράει τον μανδύα της οικολογίας, της εναλλακτικής διατροφής, ακόμα και του πριμιτιβισμού.

Βιοτεχνολόγοι της τροφής είπαμε; Μάλιστα! Η ανταποκρίτρια του περιόδικού μας από τις ΗΠΑ μάς ενημέρωσε ότι μία συσκευασία με μοσχαρίσιο κιμά 500 γρ. μέτριας ποιότητας στα αμερικάνικα σούπερ μάρκετ κοστίζει 30 δολάρια. Στον αντίποδα, το πλέον εμπορεύσιμο κρέας είναι το λεγόμενο συνθετικό. Την πρωτοκαθεδρία στην αμερικάνικη αγορά έχει προς το παρόν η βιομηχανία με την επωνυμία «beyond meat», η οποία παράγει συνθετικό κρέας στο εργαστήριο, προσβάσιμο και σε βίγκαν άτομα. Η αμερικανική αγορά κρέατος είναι –αν μη τι άλλο– συμπεριληπτική! Στα μέρη μας έχει ήδη εμφανιστεί το συγκεκριμένο είδος, ειδικά σε αλυσίδες γρήγορου φαγητού⁶, με περιορισμένη προς το παρόν απήχηση. Παρόλα αυτά διακρίνεται ξεκάθαρα μια συγκεκριμένη καπιταλιστική τάση μερικής αντικατάστασης του ζωικού κρέατος με συνθετικό. Τα οικονομικά συμφέροντα της βιοτεχνολογικής παραγωγής τροφίμων, η οποία εκπροσωπείται από την αιχμή της επιστημονικής προόδου, είναι αυτά που υποκινούν αυτή την τάση.

Όπως είπαμε, όμως, στις μέρες μας καμία αναδιάρθρωση δεν μπορεί να προχωρήσει δίχως την ενεργή κοινωνική υποστήριξη μιας ιδεολογίας που ευαγγελίζεται την πρόοδο. Για παράδειγμα, στις 11 Σεπτεμβρίου 2022 μέλη της βίγκαν ακτιβιστικής οργάνωσης Animal Rebellion στο Ηνωμένο Βασίλειο μπλόκαραν (τρυπώντας τα λάστιχά τους) 50 φορτηγά της βρετανικής γαλακτοβιομηχανίας Arla (και άλλα τόσα της Müller και της Freshways), τα οποία μετέφεραν συσκευασίες αγελαδινού γάλακτος στα σούπερ μάρκετ της χώρας. Ως αποτέλεσμα, τα ράφια πολλών καταστημάτων εμφάνισαν

οι αφέντες αγαπάνε όλα τα ζωάκια / μα πάνω απ' όλα τα αρνάκια. / Τα αρμέγουν, τα κουρεύουν / και

Ε ΡΕ ΚΑΤΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΠΟΥ ΨΗΦΙΖΕΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΑΣ!

Από τον Μάη του 2022 έχει τεθεί σε εφαρμογή ο ψηφισθείς από τον Σεπτέμβρη του 2021 Ν. 4830/2021 για τα ζώα συντροφιάς. Είναι βάσει των διατάξεων αυτού του νόμου που γίνεται πλέον εφικτή η άσκηση ποινικής δίωξης σε βαθμό κακουργήματος για κακομεταχείριση ζώων. Κι είναι βάσει της διαδικασίας ψήφισης αυτού του νόμου που μερικές εκατοντάδες φιλοζωικές οργανώσεις κλήθηκαν να διατυπώσουν τις απόψεις τους για το μέλλον των ζώων συντροφιάς, να οργανώσουν την δράση τους σύμφωνα με τον κρατικό σχεδιασμό ελέγχου πάνω στην αναπαραγωγή των ζώων και, τελικά, να γίνουν «εξωτερικοί συνεργάτες» του κρατικού μηχανισμού σε ένα σχέδιο πολύ μεγαλύτερων διαστάσεων από την «προστασία των ζώων».

Οι πιο σημαντικές ρυθμίσεις του συγκεκριμένου νόμου, όμως, είναι άλλες. Για παράδειγμα όσοι/ες έχουμε γάτες ή σκύλους στο σπίτι μας υποχρεούμαστε να τις στείρουμε. Ειδικά απειλούμαστε με πρόστιμο € 1.500. Το ελληνικό κράτος, όμως, δίνει την δυνατότητα να μην τα στείρουμε αν δεν θέλουμε με μία βασική προϋπόθεση: να συλλέξουμε γενετικό υλικό από τα ζώακια μας και να το στείλουμε σε φάκελο (μαζί με ένα παράβολο δημοσίου € 150) στο Εθνικό Μητρώο Ζώων Συντροφιάς. Το βασικό ερώτημα που χρήζει εξήγησης είναι το εξής: γιατί το ελληνικό κράτος θέλει να αρχειοθετήσει το DNA των αγαπημένων μας αστείων τετράποδων;

Πάνω: Ακτιβιστές της Animal Rebellion μπλοκάρουν την διανομή αγελαδινού γάλατος σε μια άλλη στιγμή ακτιβισμού ενάντια στην κλιματική αλλαγή, Ηνωμένο Βασίλειο 2022.

Κάτω: Η πρέσβειρα του ΟΗΕ στον τρίτο κόσμο, Angelina Jolie, σε μια στιγμή ακτιβισμού ενάντια στην κλιματική αλλαγή. Καμπότζη 2017.

ελλείψεις για μερικές ημέρες στο συγκεκριμένο εμπόρευμα. Οι ακτιβιστές υποστήριξαν τη δράση τους λέγοντας ότι «το κόστος ζωής, το κλίμα και οι οικολογικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης εξακολουθούν να γίνονται αισθητά από εκατομμύρια ανθρώπους σε αυτή τη χώρα και σε ολόκληρο τον κόσμο. Ζητούμε από την κυβέρνηση να υποστηρίξει τους αγρότες και τους αλιείς, τη μετάβαση σε ένα φυτικό σύστημα διατροφής, την εκ νέου άνθηση της γης από την εξάντληση του άνθρακα και την αποκατάσταση της άγριας ζωής».⁷

Ανεξάρτητα, λοιπόν, από τις διατροφικές συνήθειες της καθημίας (οι οποίες πρέπει πάντα να γίνονται σεβαστές στις κοινωνικές σχέσεις μας) και την συχνά δίκαιη κριτική στον βιομηχανικό τρόπο παραγωγής κρέατος, η επαναδιαπραγμάτευση της σχέσης μας με τα ζώα εν γένει υπαγορεύεται πολλές φορές από τα συμφέροντα των καπιταλιστών της τροφής. Κι αυτό γίνεται συχνά στο όνομα της κλιματικής αλλαγής. Τα συμφέροντα αυτά, παρότι εμφανίζονται από υλικότατα κίνητρα, στο πεδίο της κοινωνικής ιδεολογίας εμφανίζονται ως εναλλακτισμός, ακτιβισμός ή ακόμα και ριζοσπαστισμός.

Τα ιδεολογικά φούμαρα που κυκλοφορούν στις πιάτσες της κεντρικής πολιτικής είναι πολλά σε αυτή την περίπτωση. Το καθεστώς της έκτακτης ανάγκης, καθώς απλώνεται σε διάφορες περιοχές της καθημερινής ζωής, υπαγορεύει ένα ευρύ πλέγμα θυσιών ενόψει της προστασίας διάφορων δήθεν υπέρτερων αγαθών. Μέχρι πρότινος η Οικονομία ήταν το κατεξοχήν από αυτά. Σύντομα πλάι της εμφανίστηκαν η Δημόσια Υγεία, το Περιβάλλον κ.ά. Εσχάτως, μάλιστα, η επαναδιαπραγμάτευση της σχέσης μας με τα ζώα απέκτησε μεγαλύτερο θεσμικό βάθος: από την εναλλακτική διανομή μέχρι φασίστες υπουργούς, από ακτιβιστές του διαδικτύου μέχρι τον «νόμο για τα ζώα συντροφιάς». Ας δούμε λίγο καλύτερα τι εννοούμε.

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΓΑΪΔΟΥΡΙΑ

Τον τελευταίο χρόνο κάποια περιστατικά κακομεταχείρισης ζώων από ανθρώπους έχουν αποκτήσει μια δημοσιότητα άνευ προηγουμένου στην Ελλάδα. Ελπίζουμε αυτό να μην έχει προκαλέσει εντύπωση μόνο σε εμάς. Για παράδειγμα, το Μάιο του 2022 ποινική δίωξη ασκήθηκε σε βάρος άντρα, μετά την κυκλοφορία ενός βίντεο που τον έδειχνε να κλωτσάει ένα γατάκι σε μια ταβέρνα⁸. Το περιστατικό μάλιστα προκάλεσε αυθημερόν την παρέμβαση του ίδιου του υπουργού προ.πο., ο οποίος ζήτησε την αναζήτηση και την σύλληψη του δράστη στα πλαίσια του αυτοφώρου. Τον Σεπτέμβρη του 2022 ποινική δίωξη και πρόστιμο 5.000 € επιβλήθηκε σε ανήλικη μαθήτριά από την Κρήτη που εμφανίστηκε σε βίντεο να κλωτσάει μια γάτα και να γελάει.⁹ Λίγες μέρες νωρίτερα, βίντεο που έδειχνε άντρα να τραβάει (και όχι να σέρνει!) με το αυτοκίνητό του άλογο σε επαρχιακό δρόμο της Μυκόνου έκανε τον γύρο του διαδικτύου, προκαλώντας την οργή φιλοζωικών οργανώσεων που ζήτησαν την άμεση σύλληψη του οδηγού¹⁰. Ενώ στις 12 Σεπτεμβρη μάθαμε ότι «δικογραφία κατά αγνώστου σχηματίσθηκε από τις αρχές για την κτηνωδία που σημειώθηκε στο κέντρο της Θεσσαλονίκης με θύμα ένα μικρό γατάκι. Από το ΑΤ Λευκού Πύργου σχηματίσθηκε δικογραφία για πιθανή θανάτωση ζώου κατά αγνώστου»¹¹.

Μέχρι που φτάσαμε στο περιστατικό με τον γάιδαρο της Ζίτσας, το οποίο μας ξεπέρασε συναισθηματικά. Ο κτηνοτρόφος στο επάγγελμα και αντιδήμαρχος της Ζίτσας Ιωαννίνων παύθηκε από τα καθήκοντά του έπειτα από παρέμβαση του Μάκη Βορίδη, επειδή ο γάιδαρος που είχε φορτώσει στην καρότσα του αγροτικού του έπεσε κάτω και τον έσυρε για 1 χλμ. Συνελήφθη στα πλαίσια του αυτοφώρου και σε βάρος του ασκήθηκε ποινική δίωξη σε βαθμό κακουργήματος για κακοποίηση ζώου. Ο Τύπος διατήρησε μια καθημερινή ενημέρωση για την πορεία της υγείας του γαϊδάρου, ο οποίος τελικά υποβλήθηκε σε ευθανασία μερικές ημέρες αργότερα στα Μέγαρα, όπου είχε μεταφερθεί για αποκατάσταση. Η αγαπημένη μας εφημερίδα, μάλιστα, έφτασε στο σημείο να γράψει ότι «ο γάιδαρος είναι καλύτερα στην υγεία του. Κτηνίατροι της περιφέρειας Ηπείρου έφτασαν στην κτηνοτροφική επιχείρηση του φερόμενου ως δράστη, για να τον εξετάσουν. Όπως δήλωσαν οι ίδιοι: «είναι σοκαρισμένο το ζώο από την πτώση, φέρει τραύματα στα πόδια και στην κοιλιά. Είναι όρθιος, έχει φάει, ήπια νερό, αύριο θα έρθει και ιδιώτης κτηνίατρος για παρακολούθηση και να περιποιηθεί τα τραύματα»¹².

Ασφαλώς δεν επικροτούμε για κανέναν λόγο τέτοιους είδους συμπεριφορές σε βάρος ζώων. Επιπλέον γαϊδουρία δεν χωράνε στα σπίτια μας, έχουμε όμως γάτες και σκύλους. Εδώ όμως πρόκειται για ένα οργανωμένο κρατικό-μιντιακό σχέδιο συναισθηματικής χειραγώγησης. Τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι τελικά άλλου είδους: γιατί το κράτος και τα media μεριμνούν σε τέτοιο βαθμό για τα περιστατικά κακοποίησης ζώων; Και για να το πάμε λίγο παραπέρα: τι μορφή κοινωνικής ιδεολογίας παράγει αυτή η συναισθηματική χειραγώγηση;

Λέμε ότι η υπερευαίσθητοποίηση της κοινωνίας σχετικά με το ζήτημα των ζώων είναι η άλλη όψη της εμπέδωσης ενός συναισθηματικού κυνισμού για τους ανθρώπους. Στο διάστημα που αναφέραμε παραπάνω, κατά την διάρκεια του οποίου ενημερωνόμασταν για κάθε πιθανή κακομεταχείριση ζώου, συνέβησαν ουκ ολίγες εγκληματικές ενέργειες σε βάρος μεταναστών/τριών που επιχειρήσαν να περάσουν τα σύνορα της χώρας. Κάποια περιστατικά μάλιστα ήταν τόσο θλιβερά, του είδους που θα μπορούσαν να κινητοποιήσουν το θυμικό πολύ περισσότερο από το γαϊδουράκι της Ζίτσας. Κανείς δημοσιογράφος, όμως, δεν μερίμνησε να μας ενημερώσει εξατομικευμένα για τους δεκάδες νεκρούς μετανάστες που πνίγηκαν ή αφέθηκαν να πεθάνουν, αν αυτοί/ες μεταφέρθηκαν κάπου, αν και πως κηδεύτηκαν, αν υπήρξαν τραυματίες και ποια είναι η τύχη των συγγενών τους. Δυστυχώς η εγκληματική πολιτική του ελληνικού κράτους στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της χώρας δεν έχει συναντήσει ακόμα εκείνους τους εχθρούς που θα δημιουργήσουν αποφασιστικά αναχώματα στην καφρίλα και την απάθεια. Στον αντίποδα, η κοινωνία των πολιτών και οι κρατικά επικυρηγούμενες φιλοζωικές οργανώσεις έχουν καταφέρει να φέρουν στον αφρό της επικαιρότητας ζητήματα σαν και τα παραπάνω.

Η κακομεταχείριση των ζώων είναι -ξαναλέμε- αισχρή. Η ακραία πολιτικοποίηση και ορατότητα που λαμβάνει, όμως, δεν έχει να κάνει με την φιλευσπλαχνία ή την φιλοζωία των κρατικών θεσμών. Στο επίκεντρό της έχει την ανάδειξη της κοινωνικής «εγκληματικότητας» και την επαναδιαπραγμάτευση της σχέσης μας με τα ζώα γενικά. Στοχεύει ακόμα στην αναπλήρωση του κενού που έχει προξενήσει η εμπέδωση ενός κλίματος γενικής κοινωνικής απάθειας για τον θάνατο ανθρώπων, ειδικά όσων χάνουν τη ζωή τους με κρατική ευθύνη και ρατσιστικά κίνητρα. Η υπερευαίσθητοποίηση για τα δικαιώματα των ζώων είναι ένα μέτρο ανάλογο της ακηδίας για τις ζωές των μεταναστών και των μεταναστριών που υφίστανται τις βάρβαρες συνέπειες της κρατικής μεταναστευτικής πολιτικής.

Η επαναδιαπραγμάτευση της σχέσης μας με τα ζώα, λοιπόν, μπορεί και πρέπει να εννοηθεί ως μια ιδεολογική αιχμή της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης στο πεδίο της διατροφής. Αποσκοπεί στην ανανέωση των κυρίαρχων ιδεών που η κοινωνία μας τρέφει για αυτά, είτε στο επίπεδο της τροφής, είτε σε αυτό της χρησιμότητας. Όστε πλέον, διαμαρτυρίες σαν αυτή που έγινε στις 27 Σεπτέμβρη 2022 στο Σύνταγμα «ενάντια στη χρήση γαϊδουριών και μουλαριών στη Σαντορίνη»¹³ να φαντάζει τόσο επίκαιρη, όσο παρωχημένη μπορεί να φαντάζει μια διαδήλωση ενάντια στις δολοφονικές πολιτικές του ελληνικού κράτους στα σύνορα. Η κοινωνική ιδεολογία μετατοπίζεται ραγδαία. Μια ματιά στις προθήκες των βιβλιοπωλείων πιστοποιεί του λόγου το αληθές. Μόνο μέσα στην τελευταία τριετία έχουν κυκλοφορήσει τουλάχιστον πέντε ευπώλητα βιβλία που αφορούν στα δικαιώματα των ζώων¹⁴, την στιγμή που η ανάδειξη της καφρίλας των λιμενικών, του στρατού και των φασιστών περιθωριοποιούνται ως «ανθρωπιστικές ανησυχίες» κάποιων τύπων σαν και του λόγου μας.

Κλείνοντας, η απόσταση ανάμεσα στις χοιρινές σπαλομπριζόλες και το γαϊδουράκι της Ζίτσας μπορεί να φαντάζει εκ πρώτης πελώρια. Στις μικρές γραμμές, όμως, μπορούμε να διακρίνουμε μια συνάφεια, η οποία προκύπτει από τον ανανεωμένο ρόλο που καλείται να αναλάβει το κράτος, όχι μόνο ως γενικός ρυθμιστής της οικονομίας, αλλά πλέον και ως γενικός ρυθμιστής της συμπεριφοράς και των κοινωνικών νοημάτων που παράγονται εντός της. Οι διατροφικές μας συνήθειες ήταν ανέκαθεν ένα πεδίο σκληρής εμπορευματικής εκμετάλλευσης από τα αφεντικά των τροφίμων και του μάρκετινγκ. Η σχέση μας με τα ζώα είναι κι αυτό ένα από τα πεδία που συγκροτούμε

την σχέση μας με τον έξω κόσμο και μεταξύ μας. Αν όντως επιχειρείται μια εκ βάθρων αναδιάρθρωση του παγκόσμιου εμπορίου τροφίμων και, κατ' επέκταση, των διατροφικών συνθηκών μας υπό το κράτος της έκτακτης ανάγκης που υπαγορεύει η «επισιτιστική κρίση», τότε η κυρίαρχη κοινωνική αντίληψη για τα ζώα οφείλει να την ακολουθήσει παρά πόδας. Και πάλι της να ανανεωθεί, σύμφωνα με τις ανάγκες της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Στο μεταξύ οι κοινωνίες μας οδεύουν ολοταχώς προς το στάδιο της απόλυτης ακηδίας, την ίδια στιγμή που διαρρηγνύουν τα ιμάτιά τους για την αξία της προστασίας κάθε ζωής: ανθρώπινης και μη.

1. Η πανώλη των χοίρων στην Κίνα εκτοξεύει την τιμή του χοιρινού, εφημ. Καθημερινή (23-4-2019).
2. African swine fever hits Chinese pork industry in run-up to New Year, The Guardian (24-10-2018).
3. Jacob Gronholt-Pedersen, China to remain pork importer for 4-5 years - Danish Crown CEO, Reuters (19-11-2020).
4. Επειδή είμαστε άνθρωποι με ποικίλα ενδιαφέροντα διαβάζουμε και γαστρονομικά περιοδικά! Για περισσότερα βλ. Άγγελος Ρέντουλας, Alex Atala: Ο σεφ που μαγειρεύει τον Αμαζόνιο (και μας έβαλε να φάμε μυρμηγκία), περιοδικό Γαστρονόμος (30-8-2022).
5. Δεν είναι σε καμία περίπτωση μες στις προθέσεις μας να θίξουμε τις διατροφικές επιλογές κανενός.
6. Φυτικές προέλευσης «χοιρινό» από την Impossible Foods, εφημ. Ναυτεμπορική (7-1-2020).
7. Empty milk shelves in London: Animal Rebellion has stopped the supply of dairy, διαθέσιμο στο animalrebellion.org (10-9-2022).
8. Σάλος και παρέμβαση θεοδωρικού για νεαρό που κλώτσησε γάτα σε ταβέρνα, Εφημερίδα των Συντακτών (2-5-2022).
9. Κρήτη: Μαθήτρια κλώτσησε γάτα και γελούσε με τις φίλες της, εφημ. Πρώτο Θέμα (9-9-2022).
10. Νέο περιστατικό κακοποίησης ζώου: Αυτοκίνητο τραβάει άλογο με σκονί σε δρόμο της Μυκόνου, Εφημερίδα των Συντακτών (5-9-2022).
11. Δικογραφία κατά αγνώστου για την κτηνωδία σε βάρος νεογέννητης γάτας, διαθέσιμο στο voria.gr (12-9-2022).
12. Ιωάννινα: Παύεται από τα καθήκοντα του ο αντιδήμαρχος που κατηγορείται ότι κακοποίησε βάνουσα γάιδαρο, εφημ. Καθημερινή (29-8-2022).
13. Διαμαρτυρία για το μαρτύριο που τραβάνε τα γαϊδουράκια στη Σαντορίνη, Εφημερίδα των Συντακτών (27-9-2022).
14. Αυτά που γνωρίζουμε είναι τα εξής: Λεωνίδας Χαζιρογλου, Δικαιώματα των ζώων και ηθική, Άπαρσις 2018 - Sue Donaldson & Will Kymllicka, Ζωόπολις: μια πολιτική θεωρία για τα δικαιώματα των ζώων, Πόλις 2021 - Μαρία Συμεωνίδου-Παυλάκου, Τα δικαιώματα των ζώων, Μολύβι 2022 - Degrazia David, Τα δικαιώματα των ζώων: μια πολύ μικρή εισαγωγή, Πράσινο Ινστιτούτο 2017 - Κώστας Τσίπρας, Για τα δικαιώματα των ζώων, 2018.
15. Οι ιδεολογικές αιχμές της αντιμπασιτικής εξέγερσης του 2008 πήραν ζώφαλτσα και τα αγαπημένα μας γουρουνάκια. Σύνθημα των οπαδών του ΠΑΟΚ, Θεσσαλονίκη 2009.

στους μας οι αφέντες αγαπάνε όλα τα ζωάκια / μα πάνω απ' όλα τα αρνάκια. / Τα